Europees Parlement
2019-2024

Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken

Commissie vrouwenrechten en gendergelijkheid

2020/2035(INL)

20.5.2021

ONTWERPVERSLAG

met aanbevelingen aan de Commissie inzake het bestrijden van gendergerelateerd geweld: cybergeweld
(2020/2035(INL))

Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken

Commissie vrouwenrechten en gendergelijkheid

Rapporteurs: -

(Initiatief – Artikel 47 van het Reglement)
(Medeverantwoordelijke commissie – Artikel 58 van het Reglement)

(Opstellers van het voorstel: -

INHOUD

Blz.

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT.....3

BIJLAGE BIJ DE ONTWERPRESOLUTIE:AANBEVELINGEN AAN DE COMMISSIE BETREFFENDE DE INHOUD VAN HET VERLANGDE VOORSTEL INZAKE DE BESTRIJDING VAN GENDERGERELATEERD GEWELD: CYBERGEWELD 8

TOELICHTING.....12

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

met aanbevelingen aan de Commissie inzake het bestrijden van gendergerelateerd geweld: cybergeweld
(2020/2035(INL))

Het Europees Parlement,

– gezien artikel 2 en artikel 3, lid 3, van het Verdrag betreffende de Europese Unie,

– gezien artikel 83, lid 1, en artikel 225 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,

– gezien het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, en met name de artikelen 7, 8, 10, 11, 12, 21, 23, 24, 25, 26 en 47,

– gezien de mededeling van de Commissie van 5 maart 2020 getiteld "Een Unie van gelijkheid: strategie voor gendergelijkheid 2020-2025",

– gezien de mededeling van de Commissie van 24 juni 2020 getiteld "EU-strategie inzake de rechten van slachtoffers (2020-2025)",

– gezien het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld,

– gezien zijn resolutie van 21 januari 2021 over de EU-strategie inzake gendergelijkheid[1],

– gezien de bepalingen van de rechtsinstrumenten van de Verenigde Naties op het gebied van de mensenrechten, met name die betreffende vrouwenrechten, en van andere instrumenten van de Verenigde Naties inzake geweld tegen vrouwen,

– gezien de resoluties van 16 december 2020 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties getiteld "Intensivering van de inspanningen ter voorkoming en bestrijding van alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes" (A/RES/75/161) en "Het recht op privacy in het digitale tijdperk" (A/RES/75/176),

– gezien de resolutie van 2 juli 2018 van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties getiteld "Versnellen van de inspanningen ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en meisjes: voorkomen van en reageren op geweld tegen vrouwen en meisjes in een digitale context" (A/HRC/38/L.6),

– gezien de studie van de Onderzoeksdienst van het Europees Parlement getiteld "Bestrijding van gendergerelateerd geweld: cybergeweld" (beoordeling van de Europese meerwaarde),

– gezien de gendergelijkheidsindex van het Europees Instituut voor gendergelijkheid,

[1] Aangenomen teksten, P9_TA(2021)0025.

– gezien Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit van de Raad 2001/220/JBZ[2],

– gezien de artikelen 47 en 54 van zijn Reglement,

– gezien het gezamenlijk overleg van de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken en de Commissie vrouwenrechten en gendergelijkheid overeenkomstig artikel 58 van het Reglement,

– gezien het verslag van de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken en de Commissie vrouwenrechten en gendergelijkheid (A9-0000/2021),

A. overwegende dat de uitbanning van gendergerelateerd geweld het eerste doel is van de EU-strategie voor gendergelijkheid 2020-2025 en wordt beschreven als “een van de grootste uitdagingen van onze samenlevingen”;

B. overwegende dat geweld tegen vrouwen en andere vormen van gendergerelateerd geweld wijdverbreid zijn in de Unie en moeten worden beschouwd als een extreme vorm van discriminatie; overwegende dat gendergerelateerd geweld zijn oorsprong vindt in de ongelijke machtsverdeling tussen vrouwen en mannen en in seksisme en genderstereotypen, die ertoe hebben geleid dat vrouwen worden gedomineerd en gediscrimineerd door mannen;

C. overwegende dat geweld tegen vrouwen en gendergerelateerd geweld verschillende vormen aannemen en op verschillende manieren tot uiting komen, maar dat die verschillende manifestaties elkaar niet uitsluiten; overwegende dat die verschillende vormen van geweld vaak verweven en onlosmakelijk verbonden zijn met offline geweld, omdat ze eraan voorafgaan, ermee gepaard gaan of eruit voortvloeien;

D. overwegende dat online-intimidatie, cyberstalking, cyberpesten, trolling, haatzaaiende uitlatingen op internet, flaming, doxing en op beeldmateriaal gebaseerd seksueel misbruik enkele van de vaakst voorkomende vormen van gendergerelateerd cybergeweld zijn; overwegende dat sommige lidstaten enkel voor sommige van die vormen specifieke wetgeving hebben vastgesteld;

E. overwegende dat de bewustwording van het fenomeen gendergerelateerd cybergeweld toeneemt, maar dat een accurate beoordeling van de prevalentie ervan niet mogelijk is door een gebrek aan volledige en recente gegevens en door onderrapportage van gevallen van gendergerelateerd cybergeweld; overwegende dat in het kader van de beoordeling van de Europese meerwaarde op het gebied van gendergerelateerd cybergeweld is geschat dat gedurende de afgelopen twaalf maanden tussen 4 en 7 % van de vrouwen in de Unie het slachtoffer is geworden van cyberpesten en tussen 1 en 3 % van cyberstalking;

F. overwegende dat vrouwen als individu of als lid van een specifieke gemeenschap het doelwit kunnen zijn van cybergeweld; overwegende dat de gevolgen van

[2] PB L 315 van 14.11.2012, blz. 57.

gendergerelateerd cybergeweld erger kunnen worden door intersectionele vormen van discriminatie;

G. overwegende dat sommige vrouwen, zoals politica's, vrouwen in openbare functies, journalisten, bloggers en mensenrechtenactivisten, bijzonder hard worden getroffen door gendergerelateerd cybergeweld en overwegende dat zij hierdoor niet alleen psychologische schade en leed ondervinden, maar ook worden afgeschrikt om digitaal deel te nemen aan het politieke, sociale en culturele leven;

H. overwegende dat gendergerelateerd cybergeweld een invloed heeft op de geestelijke gezondheid, de volwaardige uitoefening van de grondrechten en zelfs de democratie en gevolgen heeft, onder meer van economische aard, voor de samenleving;

1. benadrukt dat gendergerelateerd cybergeweld een continuüm vormt met gendergerelateerd offline geweld en dat een beleidsalternatief pas doeltreffend kan zijn als het hiermee rekening houdt;

2. is ingenomen met de door de Commissie voorgestelde EU-strategie voor gendergelijkheid 2020-2025 als instrument om geweld tegen vrouwen en gendergerelateerd geweld te bestrijden en de onderliggende oorzaken ervan aan te pakken;

3. wijst erop dat het risico op huiselijk geweld en misbruik is toegenomen als gevolg van de COVID-19-pandemie, omdat slachtoffers worden gedwongen meer tijd door te brengen met de daders en doorgaans meer zijn afgesloten van steunnetwerken; verzoekt de lidstaten om de bijstand die zij verlenen via toevluchtsoorden, hulplijnen en ondersteunende diensten, te verhogen om zo slachtoffers te beschermen en de aangifte van gendergerelateerd geweld te faciliteren;

4. benadrukt dat gendergerelateerd cybergeweld transnationaal van aard is, aangezien het gebruik van ICT grensoverschrijdend is;

5. verzoekt de lidstaten om de bewustmaking te bevorderen, nationale strafrechtelijke bepalingen en specifieke beleidsmaatregelen en programma's uit te voeren om gendergerelateerd cybergeweld te voorkomen en een einde te maken aan de straffeloosheid voor personen die zich schuldig maken aan dergelijke handelingen;

6. dringt er bij de Commissie en de lidstaten op aan een betrouwbaar systeem tot stand te brengen voor de regelmatige verzameling van uitgesplitste en vergelijkbare statistische gegevens over gendergerelateerd geweld, met inbegrip van cybergeweld;

7. wijst erop dat onder meer stress, concentratieproblemen, angst, paniekaanvallen, een laag zelfbeeld, depressie, posttraumatische stress-stoornis en een gebrek aan vertrouwen of gevoel van controle, die het gevolg zijn van cybergeweld, een invloed op de geestelijke gezondheid kunnen hebben;

8. benadrukt dat gendergerelateerd cybergeweld psychologische, sociale en economische gevolgen heeft;

9. verzoekt de lidstaten bijzondere aandacht te besteden aan vrouwen die deel uitmaken

van groepen die kwetsbaar zijn voor gendergerelateerd cybergeweld, en voor die groepen specifieke ondersteunende diensten en onderwijsprogramma's te ontwikkelen;

10. betreurt dat de participatie van vrouwen aan het openbaar debat afneemt als gevolg van gendergerelateerd cybergeweld, waardoor de democratische beginselen van de Unie worden uitgehold; betreurt dat acties om personen "de mond te snoeren" vooral gericht zijn tegen vrouwelijke activisten, journalisten en politici met als doel de aanwezigheid van vrouwen in het politieke leven en de besluitvorming te ontmoedigen;

11. herinnert eraan dat genderstereotypen de kern vormen van discriminatie op grond van geslacht en een van de belangrijkste obstakels zijn voor de intrede van vrouwen en meisjes in de ICT- en digitale sector; wijst erop dat de genderkloof in de ICT-sector moet worden aangepakt door middel van onderwijs, bewustmakingscampagnes en de bevordering van de vertegenwoordiging van vrouwen in de sector;

12. benadrukt dat slachtoffers van gendergerelateerd cybergeweld bescherming, steun en schadeloosstelling moeten krijgen;

13. herinnert eraan dat de Raad de ratificatie door de Unie van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld ("Verdrag van Istanbul") snel moet afronden op basis van een brede toetreding zonder beperkingen en moet pleiten voor de ratificatie, snelle en gedegen uitvoering en handhaving van het Verdrag door alle lidstaten; beklemtoont dat het Verdrag van Istanbul het meest alomvattende internationale verdrag is dat de onderliggende oorzaken van gendergerelateerd geweld in al zijn vormen aanpakt; benadrukt dat deze oproep geen afbreuk doet aan, maar aansluit bij het verzoek om een rechtshandeling van de Unie ter bestrijding van gendergerelateerd geweld vast te stellen;

14. herhaalt met klem dat het zich, zoals reeds eerder gezegd, zal blijven inzetten voor de bestrijding van gendergerelateerd geweld en dat een alomvattende richtlijn die alle vormen van gendergerelateerd geweld afdekt, de beste manier is om een einde te maken aan dat geweld;

15. vraagt de Raad de overbruggingsclausule te activeren door een besluit vast te stellen waarin gendergerelateerd geweld wordt aangemerkt als een vorm van bijzonder zware criminaliteit met een grensoverschrijdende dimensie overeenkomstig artikel 83, lid 1, derde alinea, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU);

16. vraagt dat de Commissie onverwijld en op grond van artikel 83, lid 1, eerste alinea, VWEU een voorstel doet voor een handeling tot invoering van maatregelen om gendergerelateerd cybergeweld te bestrijden overeenkomstig de aanbevelingen in de bijlage bij deze ontwerpresolutie; merkt op dat dit voorstel geen afbreuk mag doen aan de inspanningen om gendergerelateerd geweld aan te merken als een nieuwe vorm van bijzonder zware criminaliteit met een grensoverschrijdende dimensie overeenkomstig artikel 83, lid 1, derde alinea, VWEU of enige andere daaruit voortvloeiende rechtshandeling inzake gendergerelateerd geweld waar het Parlement reeds eerder om heeft verzocht;

17. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie en bijgaande aanbevelingen te doen toekomen aan de Commissie en de Raad.

BIJLAGE BIJ DE ONTWERPRESOLUTIE:AANBEVELINGEN AAN DE COMMISSIE BETREFFENDE DE INHOUD VAN HET VERLANGDE VOORSTEL INZAKE DE BESTRIJDING VAN GENDERGERELATEERD GEWELD: CYBERGEWELD

Aanbeveling 1 inzake het doel van de vast te stellen richtlijn

Het doel van de richtlijn moet bestaan in het vaststellen van minimumvoorschriften betreffende de bepaling van het strafbare feit gendergerelateerd cybergeweld en de bijbehorende sancties, alsmede het vaststellen van maatregelen ter bevordering en ondersteuning van de acties van de lidstaten om dergelijke strafbare feiten te voorkomen, en maatregelen met het oog op de bescherming, ondersteuning en schadeloosstelling van slachtoffers.

Aanbeveling 2 inzake het toepassingsgebied en de definities

– welke strafbare feiten?

De term "computercriminaliteit" in artikel 83, lid 1, VWEU kan eveneens betrekking hebben op strafbare feiten die gericht zijn tegen of waarvoor gebruik wordt gemaakt van elektronische communicatienetwerken of informatiesystemen, en zware vormen van online gendergerelateerd geweld met een grensoverschrijdende dimensie kunnen vallen onder het toepassingsgebied van "computercriminaliteit" in de zin van artikel 83, lid 1, VWEU.

Daarnaast kunnen maatregelen die bedoeld zijn om gendergerelateerd cybergeweld te voorkomen en slachtoffers bij te staan, worden genomen op grond van artikel 83, lid 1, VWEU, omdat ze een aanvulling vormen op het hoofddoel van de richtlijn.

Elke vorm van gendergerelateerd geweld dat gericht is tegen een vrouw omdat zij vrouw is of dat vrouwen onevenredig hard treft, en dat deels of volledig door het gebruik van ICT, zoals mobiele telefoons en smartphones, het internet, socialemediaplatforms of e-mail, wordt gepleegd, mogelijk gemaakt of verergerd, moet onder het toepassingsgebied vallen.

Omdat gendergerelateerd cybergeweld voortdurend evolueert en er steeds nieuwe vormen opduiken, is het niet mogelijk een typologie op te stellen die alle vormen van gendergerelateerd cybergeweld omvat. Desalniettemin moeten de onderstaande typen worden vermeld en gedefinieerd:

- **online-intimidatie** (met inbegrip van cyberpesten, ongevraagd ontvangen van expliciet seksueel materiaal, pesten);
- **cyberstalking**;
- **ICT-gerelateerde schendingen van de privacy** (met inbegrip van het raadplegen, delen en manipuleren van privégegevens of -beelden, waaronder intieme gegevens, zonder toestemming, op beeldmateriaal gebaseerd seksueel misbruik en het vrijgeven zonder toestemming van seksuele beelden, doxing, identiteitsdiefstal);
- **controle of bewaking op afstand** (onder meer door middel van spionage-apps op mobiele toestellen);
- **bedreiging** (met inbegrip van rechtstreekse bedreiging en dreigen met geweld, afpersing, seksuele afpersing, chantage);

- **seksistische haatzaaiende uitlatingen** (met inbegrip van het posten en delen van gewelddadige inhoud, het gebruik van seksistische of gendergerelateerde opmerkingen en beledigingen, het uitschelden van vrouwen omdat zij uitkomen voor hun mening of seksuele toenadering afwijzen);
- **aanzetten tot zelfmoord of anorexia en gedrag dat leidt tot psychische beschadiging**;
- **computerbeschadiging**, meer bepaald van bestanden, programma's, toestellen, aanvallen op websites en andere digitale communicatiekanalen;
- **onrechtmatige toegang** tot mobiele apparaten, e-mail, instant messaging-berichten of accounts voor sociale media;
- **schending van een communicatieverbod** dat bij rechterlijk bevel is opgelegd;
- **rechtstreeks geweld.**

– welke slachtoffers?

Het personele toepassingsgebied van het voorstel moet alle slachtoffers van gendergerelateerd cybergeweld afdekken, met een bijzondere erkenning van intersectionele vormen van discriminatie en slachtoffers die deelnemen aan het openbare leven.

Aanbeveling 3 inzake preventieve maatregelen

De lidstaten moeten een aantal maatregelen uitvoeren met het oog op de preventie van gendergerelateerd cybergeweld:

- bewustmakings- en onderwijsprogramma's waarbij alle relevante actoren en belanghebbenden worden betrokken, om de onderliggende oorzaken van gendergerelateerd cybergeweld aan te pakken binnen de algemene context van gendergerelateerd geweld teneinde zo veranderingen teweeg te brengen in sociale en culturele attitudes en genderstereotypen uit te bannen, en tegelijkertijd verantwoordelijk gedrag op sociale media te stimuleren en de kennis over veilig internetgebruik te vergroten;
- onderzoek naar gendergerelateerd cybergeweld (oorzaken, prevalentie, gevolgen);
- digitaal onderwijs en digitale geletterdheid en vaardigheden, onder meer als onderdeel van de onderwijsprogramma's, teneinde een beter begrip van digitale technologieën en de empowerment van gebruikers te bewerkstelligen, digitale inclusie te verbeteren, de eerbiediging van de grondrechten te waarborgen, een einde te maken aan genderongelijkheid bij de toegang tot technologie en genderdiversiteit in de technologiesector te garanderen, met name bij de ontwikkeling van nieuwe technologieën;
- totstandbrenging van samenwerking tussen de lidstaten om informatie, expertise en beste praktijken uit te wisselen, in het bijzonder via het Europees netwerk inzake criminaliteitspreventie (ENCP);
- ondersteuning van maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor de preventie van gendergerelateerd geweld;
- bevordering van gerichte opleidingen voor beroepsbeoefenaars en andere professionals, onder meer in sociale diensten en rechtshandhavingsinstanties;
- multidisciplinaire samenwerking en samenwerking met belanghebbenden, onder meer met technologiebedrijven, aanbieders van hostingdiensten en bevoegde autoriteiten, om te komen tot beste praktijken om gendergerelateerd geweld aan te pakken, met

eerbiediging van de grondrechten.

Aanbeveling 4 inzake de bescherming, ondersteuning en schadeloosstelling van slachtoffers

De Commissie en de lidstaten moeten de volgende maatregelen treffen en moeten daarbij het slachtoffer altijd centraal stellen en een intersectionele benadering volgen:

- bevorderen van gerichte opleidingen voor beroepsbeoefenaren en professionals die in contact komen met slachtoffers van gendergerelateerd cybergeweld, onder meer rechtshandhavingsinstanties, maatschappelijk werkers, personen die werken in de kinderopvang of gezondheidszorg, en leden van de rechterlijke macht; Uniebrede opleidingsprogramma's kunnen worden uitgevoerd in het kader van het programma Justitie en het programma Burgers, gelijkheid, rechten en waarden; daarbij moet in het bijzonder aandacht worden besteed aan secundaire victimisatie en hoe die kan worden vermeden, de duale dimensie van gendergerelateerd geweld (online/offline) en intersectionele discriminatie;
- faciliteren van toegang tot informatie en ontwikkelen van specifieke diensten voor slachtoffers van cybergeweld (hulplijnen, toevluchtsoorden);
- faciliteren van aangiften door slachtoffers, zodat zij een beschermingsbevel kunnen verkrijgen, en ontwikkelen van verhaalmechanismen met maatregelen voor adequate schadeloosstelling;
- ontwikkelen van mechanismen voor samenwerking tussen relevante actoren, zoals de rechterlijke macht, openbaar aanklagers, rechtshandhavingsinstanties, lokale en regionale overheden en maatschappelijke organisaties.

Aanbeveling 5 inzake vervolging en strafbaarstelling van gendergerelateerd cybergeweld

Op basis van de onder aanbeveling 1 uiteengezette definitie moet bij de strafbaarstelling van gendergerelateerd cybergeweld rekening worden gehouden met de volgende criteria:

- de vormen van gendergerelateerd cybergeweld die de lidstaten strafbaar moeten stellen (met inbegrip van vroegere fasen van cybercriminaliteit – aanzetten tot, medeplichtigheid aan en poging tot);
- minimum- en maximumstraffen (gevangenisstraf en boetes);
- grensoverschrijdend onderzoek en grensoverschrijdende vervolging;
- verzwarende omstandigheden, afhankelijk van het profiel van de vrouwen en meisjes die het slachtoffer zijn (uitbuiting van specifieke eigenschappen, kwetsbaarheden van vrouwen en meisjes online);
- een intersectionele benadering waarbij het slachtoffer centraal staat.

Aanbeveling 6 inzake gegevensverzameling en rapportage

De Commissie en de lidstaten moeten uitgesplitste en vergelijkbare gegevens over gendergerelateerd cybergeweld, met name over de verschillende vormen daarvan, verzamelen en publiceren, niet alleen op basis van verslagen inzake rechtshandhaving, maar ook op basis van de ervaringen van vrouwen.

De Commissie moet op regelmatige basis een verslag voorleggen aan het Europees Parlement en de Raad waarin wordt beoordeeld in welke mate de lidstaten maatregelen hebben getroffen op grond van de voorgestelde richtlijn.

TOELICHTING

Achtergrondinformatie en motivering voor het voorstel

Zowel offline als online gendergerelateerd geweld is diep geworteld in de structurele ongelijkheden in onze samenleving. Het wordt nog altijd stilgezwegen en blijft een van de zwaarste schendingen van de mensenrechten. Gendergerelateerd geweld is nog steeds wijdverbreid en heeft een enorme impact op slachtoffers, hun gezinnen en gemeenschappen. De situatie wordt nog verergerd door gendervooroordelen en -stereotypen en het voortbestaan van de in het verleden ontstane ongelijke machtsverhoudingen. Deze structurele aard van gendergerelateerd geweld wordt erkend in het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul). Het is dan ook niet één enkele factor, maar een reeks factoren, die cultureel, juridisch, economisch en politiek van aard zijn, die bijdragen aan de verergering van gendergerelateerd geweld in onze samenleving.

In het huidige digitale tijdperk veranderen het internet en de ICT de manier waarop personen elkaar ontmoeten en met elkaar communiceren en interageren, en ontstaan er snel nieuwe sociale digitale ruimten. Online en door ICT gefaciliteerde vormen van gendergerelateerd geweld komen steeds vaker voor, vooral nu socialemediaplatforms en andere technische applicaties altijd en overal worden gebruikt. Cybergeweld tegen vrouwen is een vorm van gendergerelateerd geweld. Cybergeweld omvat onder meer cyberpesten, cyberstalking, misbruik van beeldmateriaal zonder toestemming en seksistische haatzaaiende uitlatingen.

Gendergerelateerd cybergeweld is echter geen nieuwe vorm van geweld, maar een voortzetting van offline gendergerelateerd geweld. Het heeft een enorme impact op de grondrechten en fundamentele vrijheden van personen, op hun waardigheid en op alle aspecten van hun leven, zoals hun fysieke, emotionele en geestelijke gezondheid, hun welzijn en hun sociale, economische en professionele ontwikkeling. Slachtoffers hebben vaker te kampen met angst, stress, depressie, trauma, paniekaanvallen, gebrek aan eigenwaarde en het gevoel dat ze machteloos staan tegenover het misbruik. Sommige groepen vrouwen, zoals (mensenrechten)activisten, politici, journalisten, bloggers, vrouwen die tot een etnische minderheid behoren, lesbische, biseksuele en transgendervrouwen, en vrouwen met een handicap, zijn in het bijzonder het slachtoffer van door ICT gefaciliteerd geweld. Een intersectionele benadering is cruciaal om de specifieke vormen van discriminatie waarmee slachtoffers van gendergerelateerd cybergeweld te maken krijgen, te begrijpen. De realiteit leert ons ook dat de stemmen en participatie van vrouwen als actieve digitale burgers vaak worden gecensureerd door gendergerelateerd cybergeweld en dat remmende effect sijpelt vaak door in de realiteit.

Het Parlement heeft in verschillende resoluties erkend hoe belangrijk het is dat gendergerelateerd geweld en geweld tegen vrouwen worden uitgebannen en heeft opgeroepen tot juridische en beleidsmaatregelen ter bestrijding van het fenomeen. Deze bekommernis komt tot uiting in de volgende initiatieven van het Parlement:

- in zijn resolutie van 12 september 2017 over het voorstel voor een besluit van de Raad over de sluiting, door de Europese Unie, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld wees het Parlement erop dat er maatregelen moeten worden genomen om het opkomende fenomeen van gendergerelateerd geweld online, in de vorm van pesterijen

en intimidatie, in het bijzonder van jonge vrouwen en meisjes en lesbiennes, homoseksuelen, bi-, trans- en interseksuelen, aan te pakken;

- in zijn resolutie van 3 oktober 2017 over de strijd tegen cybercriminaliteit benadrukte het Parlement de behoefte aan gemeenschappelijke geharmoniseerde wettelijke definities van cybercriminaliteit, met inbegrip van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen op internet, cyberpesten en cyberaanvallen;

- in zijn resolutie van 26 oktober 2017 over de bestrijding van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in de EU wees het EP erop dat er behoefte is aan maatregelen tegen nieuwe vormen van geweld, bijvoorbeeld in de cyberruimte, en dat de intimidatie van vrouwen online, vooral op sociale media, andere vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes aanwakkert;

- in zijn resolutie van 17 april 2018 over het versterken van de positie van vrouwen en meisjes via de digitale sector wees het Parlement erop dat digitale-communicatievormen bijdragen aan de toename van haatzaaiende uitlatingen jegens en bedreiging van vrouwen en dat de verschillende vormen van cybergeweld tegen vrouwen nog steeds niet bij wet zijn erkend. Het Parlement riep derhalve op tot een betere coördinatie tussen de EU en de lidstaten in de strijd tegen grensoverschrijdende, door technologie gefaciliteerde misdrijven, zoals mensenhandel, cyberpesten en cyberstalking, en verzocht de lidstaten nieuwe vormen van cybergeweld op te nemen in hun wetboek van strafrecht;

- op 26 april 2018 nam de commissie FEMM een ontwerpverslag aan met voorstellen voor maatregelen ter bestrijding van pesterijen en seksuele intimidatie, onder meer online;

- in zijn resolutie van 28 november 2019 over de toetreding van de EU tot het Verdrag van Istanbul en andere maatregelen ter bestrijding van gendergerelateerd geweld;

- in zijn resolutie van 21 januari 2021 over de EU-strategie inzake gendergelijkheid gaf het Parlement te kennen ingenomen te zijn met de door de Commissie voorgestelde maatregelen ter bestrijding van cybergeweld (met inbegrip van online-intimidatie, cyberpesten en seksistische haatzaaiende uitlatingen), waar vrouwen en meisjes, met name activisten, vrouwelijke politici en andere publieke figuren die in het openbaar debat op de voorgrond treden, onevenredig vaak het slachtoffer van worden. Het drong er bij de lidstaten en de EU tevens op aan verdere maatregelen vast te stellen, met inbegrip van bindende wetgevingsmaatregelen, ter bestrijding van deze vormen van geweld in het kader van een richtlijn betreffende de preventie en bestrijding van alle vormen van geweld tegen vrouwen, en ter ondersteuning van de lidstaten bij de ontwikkeling van opleidingsinstrumenten voor de diensten die zijn betrokken bij alle stadia, van preventie en bescherming tot vervolging, zoals de politie en het gerechtelijk apparaat, samen met de informatie- en communicatiesector, waarbij de grondrechten echter ook online moeten worden geëerbiedigd;

- in zijn resolutie van 21 januari 2021 over de digitale kloof tussen vrouwen en mannen dichten: de deelname van vrouwen aan de digitale economie;

- in zijn resolutie van 11 februari 2021 over de uitdagingen met betrekking tot vrouwenrechten in Europa: meer dan 25 jaar na de verklaring en het actieprogramma van Peking verzocht het Parlement de lidstaten en de Commissie specifieke

maatregelen vast te stellen om cybergeweld, met inbegrip van online-intimidatie, cyberpesten en vrouwonvriendelijke haatzaaiende uitlatingen, uit te bannen.

Rechtsgrondslag

De rechtsgrondslag van dit wetgevingsinitiatief is artikel 83, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). De term "computercriminaliteit" in artikel 83, lid 1, VWEU kan betrekking hebben op strafbare feiten die gericht zijn tegen of waarvoor gebruik wordt gemaakt van elektronische communicatienetwerken of informatiesystemen. Sinds het Verdrag van Lissabon is de desbetreffende terminologie geëvolueerd en nu worden de termen "cybercriminaliteit" en "computercriminaliteit" door elkaar gebruikt. Zware vormen van online gendergerelateerd geweld met een grensoverschrijdende dimensie kunnen dan ook vallen onder het toepassingsgebied van "computercriminaliteit" in de zin van artikel 83, lid 1, VWEU.
Voor de delen van het voorstel die betrekking hebben op het bevorderen en ondersteunen van de acties van de lidstaten om strafbare feiten te voorkomen, en de maatregelen met het oog op de bescherming, ondersteuning en schadeloosstelling van slachtoffers, kan ook artikel 84, VWEU relevant zijn. De toevoeging van een specifieke rechtsgrondslag is echter niet vereist als de voorziene preventieve maatregelen worden beschouwd als ondergeschikt aan de strafbaarstelling van cybergeweld.

Toelichting bij de voorgestelde aanbevelingen

De aanbevelingen in de bijlage bij de resolutie hebben betrekking op: het doel van de richtlijn; het toepassingsgebied en de definities; de preventieve maatregelen; de bescherming, ondersteuning en schadeloosstelling van de slachtoffers; de vervolging en strafbaarstelling van gendergerelateerd cybergeweld en de gegevensverzameling en rapportage.
Het doel van de richtlijn bestaat in het vaststellen van minimumvoorschriften betreffende de bepaling van het strafbare feit gendergerelateerd cybergeweld en de bijbehorende sancties, alsmede het vaststellen van maatregelen ter bevordering en ondersteuning van de acties van de lidstaten om dergelijke strafbare feiten te voorkomen, en maatregelen met het oog op de bescherming, ondersteuning en schadeloosstelling van slachtoffers. De corapporteurs van dit initiatief zijn van mening dat de EU behoefte heeft aan een rechtskader om gendergerelateerd geweld en in het bijzonder gendergerelateerd cybergeweld te bestrijden en slachtoffers te beschermen en bij te staan.
Zoals in de resolutie wordt vermeld, bestaan er verschillende definities van gendergerelateerd cybergeweld, maar geen enkele daarvan is op internationaal niveau bij wet vastgesteld. Om die reden wordt de Commissie in de aanbeveling inzake het toepassingsgebied en de definities verzocht een specifieke definitie voor te stellen waarmee elke vorm van gendergerelateerd geweld dat gericht is tegen een vrouw omdat zij vrouw is of dat vrouwen onevenredig hard treft, en dat deels of volledig door het gebruik van ICT wordt gepleegd, mogelijk gemaakt of verergerd, kan worden afgedekt. Dat voorstel moet gebaseerd zijn op de definitie die de speciale VN-rapporteur inzake geweld tegen vrouwen gebruikt in haar verslag van 2018 over onlinegeweld.
De voorgestelde preventieve maatregelen houden verband met de onderliggende oorzaken van gendergerelateerd geweld, waaronder cybergeweld. Om die reden hebben ze hoofdzakelijk betrekking op onderwijs, bewustmaking, het uitbannen van genderstereotypen en het bevorderen van onderzoek. De maatregelen vereisen eveneens een multidisciplinaire samenwerking en samenwerking met belanghebbenden, zoals aanbieders van hostingdiensten

en technologiebedrijven, om te komen tot beste praktijken om gendergerelateerd cybergeweld aan te pakken, met eerbiediging van de grondrechten.
Met het oog op de bescherming en ondersteuning van slachtoffers van gendergerelateerd cybergeweld wordt in het voorstel eerst uiteengezet welke categorieën slachtoffers in aanmerking moeten worden genomen. Het is de bedoeling om daarbij zo volledig mogelijk te zijn en rekening te houden met intersectionaliteit en de specifieke behoeften van slachtoffers. Vervolgens worden verschillende acties aangehaald om de bescherming en ondersteuning van slachtoffers concreet vorm te geven. Daarbij wordt in het bijzonder benadrukt dat aangifte doen van geweld moet worden verbeterd en gefaciliteerd en dat secundaire victimisatie moet worden vermeden. Om dat doel te bereiken, is het van cruciaal belang dat beoefenaars van juridische beroepen en andere professionals die met slachtoffers in contact komen, worden opgeleid.
Daarnaast moeten specifieke ondersteunende diensten worden ingevoerd of op grotere schaal worden aangeboden, zodat slachtoffers van gendergerelateerd cybergeweld er ook terechtkunnen (hulplijnen, toevluchtsoorden).
Een ander onderdeel van het wetgevingsinitiatief heeft betrekking op het strafrecht en de vervolging van gendergerelateerd cybergeweld. De EU moet minimumvoorschriften kunnen vaststellen om te garanderen dat gendergerelateerd cybergeweld wordt vervolgd. De aanbeveling in de bijlage vermeldt niet alle mogelijke strafbare feiten of verzwarende omstandigheden, aangezien er door de snelle ontwikkeling van digitale technologieën nieuwe vormen van cybergeweld kunnen opduiken. In de plaats daarvan krijgt de Commissie een reeks criteria aangereikt op basis waarvan de strafbare feiten moeten worden gedefinieerd. De corapporteurs zijn desalniettemin van mening dat onderstaande gedragingen deel moeten uitmaken van de lijst van strafbare feiten in de context van gendergerelateerd cybergeweld:

- **online-intimidatie** (met inbegrip van cyberpesten, ongevraagd ontvangen van expliciet seksueel materiaal, pesten);
- **cyberstalking**;
- **ICT-gerelateerde schendingen van de privacy** (met inbegrip van het raadplegen, delen en manipuleren van privégegevens of -beelden, waaronder intieme gegevens, zonder toestemming, op beeldmateriaal gebaseerd seksueel misbruik en het vrijgeven zonder toestemming van seksuele beelden, doxing, identiteitsdiefstal);
- **controle of bewaking op afstand** (onder meer door middel van spionage-apps op mobiele toestellen);
- **bedreiging** (met inbegrip van rechtstreekse bedreiging en dreigen met geweld, afpersing, seksuele afpersing, chantage);
- **seksistische haatzaaiende uitlatingen** (met inbegrip van het posten en delen van gewelddadige inhoud, het gebruik van seksistische en/of gendergerelateerde opmerkingen en beledigingen, het uitschelden van vrouwen omdat zij uitkomen voor hun mening of seksuele toenadering afwijzen);
- aanzetten tot **zelfmoord** of anorexia en gedrag dat leidt tot psychische beschadiging;
- **computerbeschadiging**, meer bepaald van bestanden, programma's, toestellen, aanvallen op websites en andere digitale communicatiekanalen;
- **onrechtmatige toegang** tot mobiele apparaten, e-mail, instant messaging-berichten of

accounts voor sociale media;

- schending van een communicatieverbod dat bij rechterlijk bevel is opgelegd;
- **rechtstreeks geweld**.

Tot slot wordt in het initiatief benadrukt dat er behoefte is aan een duidelijke strategie voor de verzameling van uitgesplitste en vergelijkbare gegevens en rapportage door de betrokken autoriteiten. Als de EU een gedegen kader wil voor de bestrijding van gendergerelateerd geweld, met inbegrip van cybergeweld, of geweld tegen vrouwen in het algemeen moet zij in staat zijn gegevens over de verschillende vormen van gendergerelateerd cybergeweld te verzamelen en publiceren. Samen met de door de lidstaten ingediende gegevens moet de Commissie op regelmatige basis een verslag doen toekomen aan het Europees Parlement en de Raad over de uitvoering van de richtlijn, met inbegrip van mogelijke maatregelen/wijzigingen om de richtlijn te verbeteren.

Conclusie

Gendergerelateerd geweld, met inbegrip van cybergeweld, neemt onder invloed van maatschappelijke veranderingen steeds grotere proporties aan, hetgeen recentelijk kon worden vastgesteld tijdens de COVID-19-uitbraak. Desalniettemin ontbreekt de politieke wil om hiervan een prioriteit te maken. Gendergelijkheid verwezenlijken houdt in dat alle vormen van gendergerelateerd geweld worden uitgebannen en dat obstakels die vrouwen verhinderen hun rechten ten volle uit te oefenen, worden weggewerkt. Het probleem van gendergerelateerd cybergeweld wordt in de lidstaten op zeer uiteenlopende manieren aangepakt. Enkele andere problemen en uitdagingen, naast het gebrek aan een geharmoniseerde definitie en gemeenschappelijke benadering, zijn: onderrapportage, het feit dat het publiek en de rechtshandhavingsdiensten zich onvoldoende bewust zijn van het probleem, te weinig steun voor slachtoffers, alsmede beperkt onderzoek naar en gebrekkige kennis van het fenomeen. Om de uitbanning van zowel offline als online gendergerelateerd geweld een nieuwe impuls te geven, moeten we dan ook bereid zijn de onderliggende oorzaken van gendergerelateerd geweld, de systemen die het mogelijk hebben gemaakt, en de factoren die het hebben verergerd, te onderzoeken. Aan de basis van alle vormen van gendergerelateerd geweld liggen dezelfde oorzaken en daarom hebben we wetten en beleidsmaatregelen nodig die deze oorzaken op holistische wijze aanpakken. Het Verdrag van Istanbul is het meest alomvattende internationale verdrag dat een rechtskader tot stand brengt om vrouwen en meisjes tegen alle vormen van geweld te beschermen en geweld tegen hen te voorkomen, te vervolgen en uit te bannen. De EU mag niet op haar lauweren rusten terwijl de ratificatie van het Verdrag nog altijd wordt geblokkeerd in de Raad, aangezien elke dag dat er wordt gewacht, nieuwe slachtoffers te maken krijgen met gendergerelateerd geweld. Het voorgestelde wetgevingsinitiatief is bedoeld om dit fenomeen aan te pakken. Het behelst een holistische benadering, niet alleen om bepaald gedrag strafbaar te stellen, maar ook om de slachtoffers van dat gedrag te steunen en te beschermen.